

A kolozsvári házsongárdi temető sírkövei, 1700-ig.

(Második, befejező közlemény.)

1648.

A felső völgynek bal szélén kidöntve hever *Molnár* Tamás szépen kifaragott sírköve, jelvénye helyével. Felirata:

ANNO DOM. 1648 | AZ VRBAN NVGVT EL KIS | MOLNAR
TAMÁSNE HÁROM | VNOKAYVAL GYVRKOVAL ANDOR | AL FER-
KÓVEL KIKET AZ VR AZ | EOROK ELETRE TAMAZZON FEL |
MEG HAROM VNOKAY SZAKMA | RY VARGA FERENCZ FIAI KIK |
NIVGVTTAK EL AZ VRBAN | ANNO DONI 1647 MENSE AP | PRIL-
LIS ET MENSE JVLV ET IN | SECVNDO ANNO 1648 MENSE |
MARTY.

Magassága eresszel 140 cm; a nélkül 126 cm. Vastagsága eresszel 27 cm; a nélkül 22 cm. Szélessége 55 cm.

Régóta feküdhet e kő már kidöntve s meglehet, hogy nemsokára elviszik onnan s a régi kövek sorsára jut: átsziszolják vagy beépítik.

1650.

A cigánytemető legalsó útja mellett, a házak közelében áll egy nagy, de már romladozó kő. A felíratot egy hézag szakítja ketté, melyben egy pontosan meg nem határozható alakú czímer van. Felirata:

IT FEKSIK AZ VRBAN | BOLDOGVL KIMVLT | SIMON.....
G. IST | [Czímer] | ES FELESEGE PATA | I FAZAKAS ANNA | MODO
I AETATIS | ANNO D . O . 1649 | ANNO [D.] O. 1650

Magassága eresszel 124 cm; a nélkül 106 cm. Vastagsága eresszel 27 cm; a nélkül 21 cm. Szélessége 515 cm.

1654.

Az egész újnak nevezhető szász temetőben is akadt két XVII. század beli sírkő. Nagyon jó állapotban maradt meg mindkettő. A régebbik a *Szindi* Márton köve 1654-ből. Felírata fölött egy olajágkoszorú van, mely egy czímert vesz körül, bár maga a czímer nem látszik tisztán. Felírata ez:

IT NIVGSIK AZ VRBAN BO | D_oGVL KIMVLT SzINDI MAR-
T_oN | FEL_ESEGEVEL SzOLO KATA | ASSONNIAL KIK SzEP HOSZV |
ID_oKET ELVEN EGG_iVT AZ VR | ISTEN SOL_iT_oTA KI OKET AZ |
1654 FORG_ASABAN KIKNEK | AZ VR AGG_iON BOLD_oCH BOL- |
D_oGH FEL_AMAD_AST AZ VT | _oLSÓ NAPON EZEN SIRBAN | TE-
METETET ALMASI SZABÓ | MIHAL_iNAK ELSo LE_ANKAIA | ILONA
KINEK AZ VR AG_iON | BOLD_oGH FEL_AMAD_AST.

Magassága eresszel 150 cm; a nélkül 140 cm. Vastagsága eresszel 25 cm; a nélkül 20 cm. Szélessége 60 cm.

1659.

A kápolnán felül, a Krisztus szobortól északkeletre nyugszik *Ladner* György, mint sírköve mondja:

IT F_EKSZIK AZ VRBAN ELN_vV | G_oT BOLD_oGH EMLEKEZ_ET_v |
LADNER GYO_ERGY KI HOLT | MEGH EL_ETENEK 67 ESTEN | D_E-
IEBEN A. 1659 BEN SENT | ANDRÁS HAVANA_K 10. NAP | IAN
KINEK ADGYON ISTEN | BOLD_oGH FELTAMADAST | AZ VT_oLSO
NAPON AZ ÓRÓK ELETRE.

*

Ugyancsak a Krisztus-szobor környékén, attól keletre kbl. 50 lépésnyire van egy töredék, a mely így szól:

.....RVARI MO | NAR ISTVANAK | [E]STENBEN ELNV | G_oT
NEG GIERME[KE].

1659.

A református temető útja mellett áll *Auner* István kádármester sírköve. Tisztán olvasható felírat fölött egy, kádárszerszámokat ábrázoló, domborműví jelvény van.

IT NIVKSIK KADAR | A/NER ISTVANNAK KED | VES HAZAS-
TARSA AZ | VRBAN BOLD_oGVL | KIMVLT GOECSON | ANNA KI
EHEMANJAV_AL | B_A AZ EO ELSo VRAV_A | [ÉLT] 4 ESz'ENDEOKIGH |
KADAB A/NER ISTVANNAL | [ÉLT] 7 ES'ENDEOKIGH EL | [V]EN-
IDEIENEK 78 ES | 'ENDEIEN EZ ARNIEK | VILAGHBOL KIBVTSV |
ZOT ANNO 1659 | DIE 9. DECEMBRIS.

Magassága eresszel 115 cm; a nélkül 100 cm. Vastagsága eresszel 25 cm; a nélkül 21 cm. Szélessége 45 cm.

1659.

A temető középső részén (közel Jakab Elek sírkövéhez) áll a *Dresler* János fiának sírköve. Felirata:

ANNO 1659 DIE 29. SEPTEMB. IT NYVIG- | SZIK DRESLÉR
IANOSNAK EGY FIA BAN- | GZINEI KINEK ADGION ISTEN BOL |
DOGSZAGOS FEL TÁMADAST.

Magassága eresszel 68 cm; a nélkül 58 cm. Vastagsága eresszel 23 cm; a nélkül 22 cm. Szélessége 50 cm.

*

Ennek a kőnek a közelében, úgy tíz lépésnyire délre tőle, a sírrács alól nyúlik ki egy ormos kő, melynek feliratát azért nem lehetett elolvasni, mert a rács talapzatát ráépítették; mindössze az alábbi néhány összefüggő szót olvashattuk ki rajta:

HAC PATRIA ... IOHANNIS, DIE.

1659.

A kápolnától délre, a keresztút mellett fekszik a *Vatai* Lászlóné jól olvasható jelvényes sírköve. Majdnem egészen jól olvasható az írás, mely szerint:

ANNO O 1659 | IT FEKszik AZ
VRBAN EL | NYVIGOT VATAI
LAZLO FELE | SEGE KOVACZ
BALINT LEANA | BORKA ASSONI
HOLT MEGH | DIE 19. MAY KINEK
AZ VR | ISTEN AGYON BOLDH
FEL | TÁMADAST AZ VTOLSÓ NA |
PON.

Magassága eresszel 106,5 cm; a nélkül 100,5 cm. Vastagsága eresszel 26 cm; a nélkül 21 cm. Szélessége 54,5 cm.

*

Vatainé kövétől keletre, csaknem a keresztút mellett, egy roppantul lekopott s az időtől megviselt kő van. A legnagyobb igyekezettel is csak annyit lehet kivenni feliratából, hogy valami Molnárnak a köve. Hogy XVII. századi, az bizonyos. Hátán valami faragás látszik.

Magassága 60 cm. Vastagsága 18—20 cm. Szélessége 24 cm.

1661.

A második sírkő, mely a szász temetőben van, *Ladner* Dániel köve 1661-ből. Nagyon ép állapotban áll. A felirat felett egy olajfa koszorú s mezejében *D* és *L* betűk vannak. Felírata:

IT NYVGOSZNAK TISZT | DANIEL LADNERNEK SZA | RAZ
TETEMI. HOLT MEG | IT HAZAIBAN 1661. ES | ZT. XI JVLY IDE-
IENEK 38 | ESZT. FOLIASABAN VRA | NAK LATASANAK NAPIAT
ELEEBEN BIZODALOMAL VARV | AN TE IS KI IT JARANDASZ |
TETEMINEK CHRISTVSA | VAL FELTAMASZTASAT | NE IRIGIELIED.
AMEN.

Magassága eresszel 115 cm; a nélkül 105 cm. Vastagsága eresszel 30 cm; a nélkül 26 cm. Szélessége 53 cm.

1661.

Szabó Ambrus sírkövének feliratát eredetileg a föld egészen eltakarta s így a kiásás után könnyen le lehetett olvasni. Felette egy nagyon szép szabójelvény, egy olló van vésvé, olajfa-koszorúval körülülve.

IT FEKszik AZ VRBAN BOLDOGVL | ELNYVGOT CAS[N]ER
SZABO | AMBRVSNAK KOLOSV NEHAI | FOBRAIANAK MEGHIDE-
GVL | TETEME KI 1661. ESZTENDOB | EN SZ. JAKAB HAVANAK
15. NAP | IAN IDEIENEK 73 ESZTEND | ŐS KORABAN AZ IVENDO
BOL | DOG FELTAMADASNAK ES Ő | RÖK BOLDOGSAGNAK IO
RE | MENSEGE ALAT VILAGI ELETE[T] | ELVEGESZTE KINEK
ADGYON | AZ VR BOLDOG FELTAMADAST | AZ VTOLSÓ NAPON.

Magassága eresszel 123 cm; a nélkül 105 cm. Vastagsága eresszel 25 cm; a nélkül 21 cm. Szélessége 51 cm.

1661.

Tótfalusi Kis Miklós sírjától nyugatra van *Brenner* Péter sírja. Feliratát, a kőnek elsüllyedése miatt, csak ásás után lehetett elolvasni és latin nyelven így szól:

[SV]B HOC MON[V] | MENTO REQV[I] | ESCIT PETRVS |
BRENNER QVI | SVBITO PESTI | LENTIA LILVE | CORREPTVS PLA
CIDE IN DOMINO | EXPIRAVIT ANNO | DOMINI 1661 | DIE 17.
MAY | AETATIS SVAE 25 | LESCHERCHEN | SIS.

Magassága eresszel 65 cm; a nélkül 60 cm. Vastagsága eresszel 16 cm; a nélkül 15.5 cm. Szélessége 27 cm.

1667.

A „czigánytemető“ felett, a bal kerítés és a mellette lévő út között áll, az időtől nagyon megviselve ez a kő. Eredetileg 21 sor volt rajta, de ebből 11 egyáltalán nem látszik s csak alól az a rész olvasható, mely a földben volt s így az elkopástól megmenekült. Felírata:

IT NYVGSZIK AZ VRBAN | VITEZ DoNIK ..... |
 ESZTĒN ... OLYAN | [R]EMENSEGE HOG | ... LKES KVDID ... |
 A[BR]AHA[M] KE[BEL]É | [BE] ANNO 1667 ... | ... [1]6 ETATIS
 SVÆ ... | ... | ... VĒGZÉ ELTE ... | ... O .. ETES ...

Magassága eresszel 105; a nélkül 90 cm. Vastagsága eresszel 20 cm; a nélkül 19 cm. Szélessége 38 cm.

1673.

A református temetőben fagyökerek közt áll a reformátusok egy nagy emberének, *Kovácsnai Péternek* a síremléke, melynek — mivel a fát kellett volna kivágni, ha ki akartuk volna venni — csak felét olvashattuk le, így:

HIC IACET | REVERENDVS AC CLARIS | SIMVS DOMINVS |
 PETRVS KOVÁCSNAI | ECCLESIA RV M ORTHO | [DOXOR]VM IN
 TRANSYLVAN. | .... OPVS FRATRVM | .... KOLOS.

Igen szép czímere van, de kár, hogy a címerpajzs három helyt megsértődött. Halálának ideje különben 1673 július 21.¹

Magassága eresszel 95 cm; anélkül 80 cm. Szélessége 55 cm. Vastagsága eresszel 32 cm; anélkül 20 cm.

1674.

A bal felső oldalon, a kerítés tövében csaknem elvész egy fível benőtt töredék. Felírata csak ennyire olvasható:

D. GEORG ... | SOPR///// QVI DIE | 7. IAN. 1674 | IN DŃO
 PLACI | DE OBDORMIVIT.

Ezen a kövön, szabálytalansága és töredezettsége miatt, méréseket sem lehetett végezni.

¹ A „Fasciculus rerum scholasticarum“ szerint az unitárius diákok 1673 július 28-án kint voltak a Kovácsnai temetésén, ki a Cálvinisták nagy püspöke volt; *Ker. Magv.* 1886. évf. 355. l.

1676.

Az előbbtől nem messze áll *Szilágyi* János kis leányainak sírköve. Elég jó állapotban maradt fenn és tisztán látható felírata így szól:

A. 1676. DIE 24. | IANVARI MVLT KI EZ | VILAGHBOL EO
MAGA | SZILAGI IANOS VR | EGY KIS ANN NEVV KEDV | ES
LEANYKAIA MELY | HOLT HAT ESZTENDŐSZ | KORABAN 1674. |
ESZTENDOBEN DYE 10 | AVGVSZTI VGYAN | 1676 ESZTEND[ŐS] |
EGY KISZ KEDVES BORIC | ZA NEVV HAT_T H₆LNAPI | LEANYKAIA
MVLT KI EZ | VILAGBOL DIE 10. | FEBRVARI.

Magassága eressel 75 cm; a nélkül 70 cm. Vastagsága eressel 26 cm; a nélkül 22 cm. Szélessége 43 cm.

1677.

Az unitáriusok sírkertjétől nyugatra (ifj. Téglás Gábor sírja mellett) egy fa alatt szerényen húzódik meg egy töredék, melynek felíratából csakis ennyi látható:

[F]EKVSZNEK E ... | ISTVAN VRAMNAK | GIERMEKI VGY... |
1677.

Magassága 30 cm. Vastagsága 14 cm. Szélessége 26 cm.

Úgy látszik ezt a követ is átfaragták, mert egyáltalában nincs XVII. századbeli alakja.

1678.

Az örmény temető felett nem messze van Debreczeni *Timár* Pál az 1678. évi pestisben elhalt 3 gyermekének sírköve. Felírata felett egy timár-jelvény emelkedik ki. Felírat:

[ITT] FEKSIK DEBRE[C] | ENI TIMAR PAL | NAK 3 KEDVES
GI | ERMEKE EGY 9 | ESZTENDOS LEA | NYA KATA EGY 6 |
ESZDOS FIA IST | OK EGY 3 ESZD₀S | LEANYA KIS ANNA | 1678
ESZD₀BELI | PESTISBEN MVL | TAK. KIKNEK | ADGYON AZ A[T₁A] |
BOLDOG FEL | TAMADAST AZ | VTOLSÓ NAPON.¹

Magassága eressel 89 cm; a nélkül 76 cm. Vastagsága eressel 18 cm; a nélkül 17 cm. Szélessége 26 cm.

¹ Valószínű, hogy annak a Timár Pálnak a gyermekei nyugsznak e kő alatt, a ki az 1703-iki összeírás szerint 26 hold birtokkal rendelkezett és az unitárius vallást követte, Jakab E. J. m. II. kötetében.

1678.

A református temető balszélső ösvénye mellett áll egy félig-meddig elsüllyedt kő. Eresze alatt címer is van, de tisztán nem lehetett kivenni, hogy mit ábrázol. Felírata így szól:

[I]TT FEKSZIK NEMZETES | [P]OLYIK IANOS VRAMNAK |
[K]OLOSVAR VAROSANAK VICZ[E] | [K]APITANNYANAK KET
EDES | GIERMEKE PóLYIK CHRIStINA | ... ESZTENDOS POLYIK
IOSEPH | ... HOLNAPI ES KET MOStOHA | FANYI TOROK .... |
ESZTEND TOROK IARA | 12 ESZTEND. KIK ISTENBEN | NYVGOT-
TANAK EL AZ | 1678-DIK ESZTENDEI | PESTISBEN.

Magassága eresszel 107 cm; a nélkül 92 cm. Vastagsága eresszel 30 cm; a nélkül 25 cm. Szélessége 51 cm.

1682.

A Krisztus-szobortól északnyugatra áll ez a kő:

IT NYVGSZIK AZ VRBAN | [NE]HAI NEMES ES NEM | [Z]ETES
MEZGEDI VAIDA | [E]RSEBET ASZONY AZ | [N]EHAI NEMES ES
NEM | [Z]ETES BIHARVARMEGYE | BELI NYES VROSSABAN
LAKOZO MEZGEDI VAIDA | LASZLo VRAM FELNEVELT | EDES
LEANYA AZ NEMES ES | NEMZETES KOLoSVARMEGYEI | MAGYAR-
GYEROMONOSTO | RI KABOS MIHALY VRAM | KEDVES HVTOS
TARSA KI IS | AZ Ő LEKET AIALoTA AZ Ő | TEREMTŐ MEGVALTO
VRA | NAK ISTENENEK ELTENEK | 46. IDEIEBEN 1682 | ESZTENDO-
BELI SZENT | MIHALY HAVANAK 8. | NAPIAN.

Magassága eresszel 130 cm; a nélkül 115 cm. Vastagsága eresszel 25 cm; a nélkül 20 cm. Szélessége 40 cm.

1687.

A „czigánytemető“-nek nevezett rész felett, közel a kerítéshez, közvetlenül az út szélén áll egy szépen gondozott sír közelében a *Budai* Erse sírköve, melynek fölírata ezeket mondja:

ANNO DNI 1687 | DIE 29. APRILI E | SIRBAN TETE | TET |
SAMVEL V[RAM] | KEDVES HITES | TÁRSÁNAK N[ÉHAI] | BVDAL
ERSE | BET AZNAK TES | TE ANNORVM 25 | BVIDOSTÁBAN.

Magassága eresszel 120 cm; a nélkül 115 cm. Vastagsága eresszel 24,5 cm; a nélkül 20 cm. Szélessége 38 cm.

1687.

A Tótfalusi Kis Miklós emléke mellett közvetlenül északra fekszik egy körülbelül ugyanakkora nagyságu ormos, koporsóalakú kő. Érdekesége, hogy északi oldalán magyar a felírata, délin latin. A latin szöveg előtt egy koszorúban van a czimer: egy kardot tartó kéz. Felette S. Z. A. betűk, míg a kardot tartó kéz körül az 1687. szám.

Magassága 50 cm. Vastagsága 75 cm. Szélessége 180 cm.

Latin felírata:

.. QVA ... IN//////// ANOR | .... OMNES SVO | IN ... VARENT
 ..... EBE QVEM QVA | ... FICAT IN ORBE DIES | ... ANDREAM
 SZEKELY HIC IN ORBE MORANTEM | VIRTVS VEL PIETAS ERIP-
 VERE NECI.... | ERIPVERE TAMEN QVIA MORS NON PRÆVALET
 ET ILLI | FONTS VITÆ VITA[QV]E A POTIORE BEATE.

Magyar felírata:

ITT NYVGSZIK NEMZETES EN..... | KI ELETET TISZTA
 MEGY..... | FERIE KEZ HVSEGGEL AZ VT... ELEZTE.... |
 MELLYNEK AZ HALAL IS VÉGETVETE.... | MERTE MEG AZ
 HALALBAN | LM... OT ELVALASA | SZERELMES FERIETVL ME...
 VELLE EGGYVT..... | HOGY ISTENT KIT VELLE SZOLGALT
 EGYVT | ELETENEK XLVII EST.

1688.

A református temetőben van *Almási* Mihály sírköve, melyen kopás, törés nincs, de olyan csunya a betűfaragása, hogy egynehány sorából csak értelmetlen vonások voltak kivehetőek következőképpén:

[ITT] FEKSIK AZ | [V]R BAN BOLD OG | [V]L KIMVLT | TISZ
 ALMASI | MICHA I. SAI | .. OZ ... | ASZON [E]LH. | LEANAK MAJ |
 1688 ... 19 ... | OJHI. IA// | ICII .. EK. IOTE | NIA9ON BOL |
 DOG FELTAM[AD] | AST..

Magassága eresszel 107 cm; a nélkül 98 cm. Vastagsága eresszel 18 cm; a nélkül 15 cm. Szélessége 27 cm.

16[88].

Baloldalt a második útkeresztezésnél áll egy kis kövecske. Oldalából 2—3 betűnyi darab egész végig letört és értelme is csak kiegészítés által jön ki. Nevezetes rajta, hogy bár álló kő, mindkét oldalán van felírás és két eresze van. Felírata:

I.

[IT N]VGSZIK AZ V[RBAN] | .. ALI GERGEL | ..... | LI
MEGH IDE HE | [TE]DIK HOLNAP | 88 ESZTENDŐ | [D]IE APRIL...

II.

..YANSZAL_AIGF[.] | NEK IT NYVGSZ | [IK] KEDVES LEAN |
[IA] BORKA KI HO[LT] | [IDE]IENEK TIZ ESZ | [TENDŐS] KORA-
BAN 16[.] | [E]SENDŐBEN ... SE.

Magassága eresszel 75 cm; a nélkül 60 cm. Vastagsága eresszel 30 cm; a nélkül 15 cm. Szélessége 26 cm.

?

Ötven lépésnyire délre ettől, az út balfelén, egy igen furcsa, nehezen olvasható kő áll. Feliratából egy szót sem lehet megérteni, betűket azonban — melyek szerteszerűek vannak — sokat lehet rajta látni. Díszítéséből, mivel a teteje le van törve, csak annyi látható, hogy koszorú lehetett rajta s e körül is voltak czirádák, miként oldalán is.

1693.

Időrendben a legutolsó XVII. századi sírkő, mely *Pataky* István református kollegiumi tanaré, a temető legszélső baloldali útja mellett fekszik közel a korláthoz. Hatalmas, jó állományú és nagyon csinosan faragott kő Felírata felett czímerül egy könyvet tartó kéz van, egy szalaggal befutott koszorú közepén. Felírata:

MAGNI VIRI DEO & OMNI |
B. BONIS DILECTI CLARIS. | DÑI
STEPHANI PATAKI COL. | REF CLA-
VD. S. S. Theolog. | Prof. SOLIDISSIMI
QVINQ | ANTEFATA ANNOS CELS.
TRAÆ ELECT PRINC. M[I] | CH.
APAFFI II. EPORIDE XTCL | RIMI OP-
TATOS VITÆ DIE SAV | LICACOLC-
HYDE FUNESTO FVNCTE | CLAVDIO-
POLIS. ANNO 1693.

Magassága eresszel 135 cm; a nélkül 115 cm. Vastagsága eresszel 29 cm; a nélkül 22 cm. Szélessége 65 cm.

A felsoroltakon kívül a XVII. századból több felírtos követ nem találtunk. Van azonban sok szép egyéb kő is; így domború betűs és cziradás kövek.

Igen szép és helyes dolog volna ezeket a sírköveket összegyűjteni és a majdan felépülő Erdélyi Nemzeti Múzeum egyik folyosóján kiállítani. Ennek a gondolatnak talán Kolozsvár városa is pártolója volna és szívesen megengedné, hogy a még meglévő emlékeket olyan helyre tegyék, hol nagyobb gondozásnak és kevesebb viszontagságnak vannak kitéve, mint a temetőben.

Ezt az eszmét *Kelemen* Lajos tanár úr vetette fel előttünk, a mint szerény munkánkat befejeztük. Ennek is az eszméjét neki köszönhetjük, de hálásan emlékezünk meg dr. *Veress* Endre tanár úr fáradozásáról is, melylyel kéziratunkat sajtó alá rendezte s minket útbaigazításaival támogatni szíves volt. Végül a Hincz-féle 1626-iki sírkő tetejét ábrázoló és az 1622-iki Hembsch-féle sírkőről vett szabó-jelvény rajzát K. *Sebestyén* József úr készítette el számunkra; míg a bemutatott sírkövek fényképét *Dési* Ágost posta- és táviró számtiszt és *Költli* Ferencz jogszigorló urak voltak szívesek elkészíteni; az ismertetett sírkövek fekvését mutató térrajzot pedig *Fancsali* Sándor úr.

(Kolozsvár)

Kohn Hillel és Zsakó Gyula

---

¹ Megjegyezzük általánosságban, hogy a hol valamit tisztán nem tudtunk kiolvasni, inkább kipontoztuk, semhogy értelmetlenséget adjunk, habár így is némely felírtot nehezen lehet megérteni.

